

SMRTNA KAZNA

Ljubinko Mitrović*
Fakultet pravnih nauka
Panevropski univerzitet APEIRON, Banja Luka

Sistem krivičnih sankcija predstavlja jedno od najvažnijih, ako ne i najvažnije pitanje krivičnog materijalnog prava uopšte, pa tako i Republike Srpske, odnosno Bosne i Hercegovine. Taj sistem je karakterističan i po njegovim stalnim promjenama u smislu uspostavljanja novih i nestanka nekih, često puta višegodišnjih krivičnih sankcija. Posebno mjesto u sistemu krivičnih sankcija zauzima sistem kazni koji je karakterističan i po tome što savremena krivična zakonodavstva već dugi niz godina ne predviđaju tzv. tjelesne kazne, a s druge strane, sve je veći broj zemalja koje su ukinule ili ukidaju i smrtnu kaznu kao posebnu vrstu kazne koja se sastoji u lišenju života učinioca krivičnog djela na zakonit način, a posebno nakon što je učinilac krivičnog djela oglašen krivim za izvršenje krivičnog djela. Upravo o smrtnoj kazni, njenoj primjeni danas, kao i borbi međunarodnih organizacija na njenom ukidanju biće riječi u ovom referatu.

KLJUČNE RIJEČI: krivična sankcija / sistem krivičnih sankcija / kazne / smrtna kazna

UKRATKO O POJMU KAZNE

Osnovna i najznačajnija vrsta krivičnih sankcija, dugo vremena i jedina krivična sankcija, koja je i danas propisana u posebnom dijelu krivičnih

---

* E-mail: ljubinko58@gmail.com

zakona (zakonika) za najveći broj krivičnih djela, jeste kazna¹. Kazna predstavlja nezaobilazno, još uvijek ključno sredstvo zaštite društva od kriminaliteta, odnosno nezaobilazno sredstvo reakcije društva na kriminalitet, posebno onu vrstu kriminaliteta koja nosi predznak teški kriminalitet u koji najčešće ubrajamo teška krivična djela, zatim djela sa elementima nasilja, te na kraju, terorizam ili organizovani kriminalitet.

Prema D. Jovaševiću kazna se određuje kao prinudna mjera predviđena u zakonu koju izriče sud krivično odgovornom učiniocu krivičnog djela s ciljem zaštite osnovnih sloboda i prava čovjeka, te drugih prava i društvenih vrijednosti zajamčenih i zaštićenih ustavom i međunarodnim pravom, odnosno pravnim poretkom, a koja se sastoji u oduzimanju ili ograničavanju njegovih sloboda i prava.

Kazna je krivična sankcija koju sud izriče, u zakonito sprovedenom postupku, krivično odgovornom učiniocu krivičnog djela, radi zaštite društva od kriminaliteta, a sastoji se u lišavanju ili ograničavanju određenih sloboda i prava².

Sistem kazni obuhvata skup svih kazni sadržanih u krivičnom zakonodavstvu jedne zemlje, zatim način njihovog propisivanja i izricanja, kao i njihov međusobni odnos³. S druge strane, pod kaznenim sistemom podrazumijevamo vrste kazni, njihov međusobni odnos, način određivanja kazni u krivičnom zakonu i pravila o sudskom odmjeraivanju kazni⁴.

SISTEM KAZNI KROZ ISTORIJU I DANAS

Duga istorija razvoja krivičnog prava nudi široku lepezu različitih vrsta kazni koje su primjenjivane prema učiniocima krivičnih djela i koje su trebale ostvariti dvostruki cilj: a) da utiču na sprečavanje učinilaca krivičnih djela da ponovo izvrše krivično djelo i b) da javnim i surovim izvršenjem "vaspitno" utiču na ostale građane kako bi ih strahom od kazne odvratili od vršenja krivičnih djela⁵. S druge strane, svrha kažnjavanja kako je određuju mnoga savremena krivična zakonodavstva, ali i Krivični zakon

---

¹ Mitrović, Lj. (2012) *Sistem kaznenih sankcija u Republici Srpskoj*, Banja Luka, str. 91-94.

² Srzentić, N. - Stajić, A. - Lazarević, Lj. (1996) *Krivično pravo Jugoslavije*, Beograd, str. 346.

³ Jovašević, D. (2010) *Krivično pravo, Opšti deo*, Beograd, str. 203.

⁴ Mrvić Petrović, N. (2007) *Krivično pravo, Opšti deo*, Beograd, str. 134-135.

⁵ Jovašević, D. - Stevanović, Z. (2012) *Kazne kao oblik društvene reakcije na kriminal*, Beograd, str. 16-17.

Republike Srpske⁶ kada predviđa da se, u okviru opšte svrhe krivičnih sankcija, određuje naročita svrha kažnjavanja koja se sastoji u:

1. sprečavanju učinioca krivičnog djela da čini krivična djela i njegovo prevaspitavanje,
2. uticaju na druge da ne čine krivična djela i
3. razvijanju i učvršćivanju društvene odgovornosti izražavanjem društvene osude za krivično djelo i neophodnosti poštovanja zakona.

Pitanje sistema kazni jeste centralno pitanje svakog krivičnog zakonodavstva. Sistem kazni obuhvata skup svih kazni sadržanih u krivičnom zakonodavstvu jedne zemlje, način njihovog propisivanja i izricanja, kao i njihov međusobni odnos. Istorijski posmatrano, sistem kazni čine:

1. eliminatorne kazne (koje se sastoje u uklanjanju, odnosno eliminisanju učinioca krivičnog djela iz društva, a u koje se ubrajaju: a) smrtna kazna, b) progonstvo iz zajednice, c) deportacija i d) relegacija);
2. tjelesne kazne koje se javljaju u dva osnovna oblika, i to: a) sakaćenje, odnosno odsijecanje pojedinih dijelova tijela i b) šibanje;
3. kazne teškog fizičkog rada (koje se odnose na različite oblike kažnjavanja učinilaca krivičnih djela u smislu njihovog mučenja, ponižavanja i tjelesnog maltretiranja, a javljaju se u dva osnovna oblika: a) rad veslača i b) drugi težak fizički rad);
4. bezčasteće (difamne) kazne (od kojih su najpoznatije: a) žigosanje ili smuđenje, b) izlaganje na stub srama i c) kamenovanje);
5. imovinske kazne (danas široko primjenjivane, a najpoznatije su: a) novčana kazna i b) konfiskacija imovine) i
6. kazne lišenja slobode (različiti modaliteti kazne zatvora)⁷.

Savremena krivična zakonodavstva predviđaju više vrsta kazni koje imaju za cilj što efikasniju borbu protiv svih oblika kriminaliteta, odnosno svih vidova njegovog ispoljavanja. Današnji kazneni sistemi najvećeg broja zemalja najčešće predviđaju sljedeće vrste kazni za fizička lica, i to:

- a) kazne lišenja slobode, odnosno, prije svih, kaznu zatvora i kaznu dugotrajnog, odnosno doživotnog zatvora,
- b) novčane kazne,

---

⁶ "Službeni glasnik Republike Srpske", br. 49/2003; 108/2004; 37/2006; 70/2006; 73/2010 i 1/2012.

⁷ Jovašević, D. - Stevanović, Z. (2007) *Pravni aspekti izvršenja krivičnih sankcija*, Beograd, str. 62-75.

- c) rad za opšte dobro ili rad u javnom interesu (Srbija, Crna Gora, Hrvatska) i
- d) kazne koje se odnose na oduzimanja vozačke dozvole ili zabranu upravljanja motornim vozilom (Srbija, Slovenija, Makedonija).

Krivični zakon Republike Srpske, u izmijenjenoj odredbi člana 29 iz 2010. godine propisuje tri vrste kazni koje se mogu izreći fizičkom licu kao učiniocu krivičnog djela koji je kriv, i to su:

1. kazna dugotrajnog zatvora,
2. kazna zatvora i
3. novčana kazna.

Pored toga, u odredbi čl. 50-60 Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Republike Srpske⁸ predviđena je jedna posebna kazna za maloljetne učinioce krivičnih djela, odnosno kazna maloljetničkog zatvora.

S druge strane, i ostali krivični zakoni u Bosni i Hercegovini, i to u odredbi člana 40 Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine⁹, odredbi člana 41 Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine¹⁰ i odredaba člana 41 Krivičnog zakona Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine¹¹, a nakon izmjena ovih krivičnih zakona iz 2010. godine, takođe predviđaju tri vrste kazni koje se mogu izreći izvršiocu krivičnog djela koji je kriv. To su:

1. kazna zatvora,
2. kazna dugotrajnog zatvora i
3. novčana kazna.

SMRTNA KAZNA

Smrtna kazna (*poena capitalis*) predstavlja vrstu kazne koja se sastoji u zakonom predviđenom lišenju života učinioca krivičnog djela, a nakon što je on oglašen krivim za izvršenje određenog krivičnog djela. Smrtna kazna kao posebna vrsta kazne, odnosno specifična kazna protiv života učinioca

---

⁸ "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 13/2010.

⁹ "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", br. 3/2003; 32/2003; 37/2003; 54/2004; 61/2004; 30/2005; 53/2006; 55/2006; 32/2007 i 8/2010.

¹⁰ "Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 36/2003; 37/2003; 21/2004; 69/2004; 15/2005; 42/2010 i 42/2011.

¹¹ "Službeni glasnik Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine", br. 10/2003; 6/2005; 21/2010; 47/2011 – Prečišćeni tekst i 52/2011 - ispravka.

krivičnog djela (osuđenog), dugo vremena je bila dio kaznenog sistema velikog broja zemalja¹². Ona predstavlja najtežu, odnosno najstrožu, kapitalnu kaznu u svim kaznenim sistemima u kojima je postojala, odnosno u kojima i danas postoji. Tako, smrtna kazna i danas postoji čak i u najrazvijenijim zemljama poput Sjedinjenih Američkih Država, Japana i Kine (za čak 68 krivičnih djela gdje su pogubljenja i najčešća), ali i u krivičnim zakonodavstvima Avganistana, Bangladeša, Egipta, Etiopije, Indonezije, Jemena, Kuvajta, Pakistana, Sjeverne Koreje, Sirije, Sudana, Vijetnama, Indije, Irana, Iraka, Bjelorusije¹³, Kazahstana, Letonije, Saudijske Arabije, Singapura, Libije, Malezije, Turske, Uzbekistana, Gambije, Bocvane, Tajvana i dr.¹⁴. U Rusiji je proglašen moratorijum na njeno izvršenje¹⁵, a inače je Krivičnim zakonikom Rusije iz 1996. godine¹⁶ propisana za pet krivičnih djela, između ostalih, za ubistvo sa otežavajućim okolnostima, atentat na državnu i javnu ličnost, genocid itd.

Interesantno, smrtna kazna je još uvijek zadržana u 38 od 50 država u Sjedinjenim Američkim Državama (bez obzira na svu priču o demokratičnosti ovog pravnog sistema), s tim da su smrtnu kaznu ukinule pojedine sjevernoameričke države, između ostalih Aljaska, Havaji, Ajova, Mičigen, Masačusets, Distrikt Kolumbija, Sjeverna Dakota i dr. S druge strane, na evropskom kontinentu, danas su veoma rijetke zemlje koje su u svom krivičnom zakonodavstvu zadržale smrtnu kaznu, a posebno se

---

¹² Sigurno, svoju najsnažniju primjenu u bivšoj Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, ova vrsta kazne imala je u periodu od 1944. do 1951. godine kada je prema nekim, istina neprovjerenim podacima, izrečeno oko 10.000 smrtnih presuda, od kojih je većina i izvršena.

¹³ U svim izvještajima Savjeta Evrope, Bjelorusija se posebno ističe kao zemlja u kojoj se nastavlja sa egzekucijom ljudi, dok ostalih 47 evropskih zemalja (koje su članice Savjeta Evrope) zabranjuje ovakvu vrstu necivilizovane i nehumane kazne u mirnodopsko vrijeme (Dejvis, Teri http://www.danas.rs/vesti/dijalog/ukidanje_smrtn_kazne_je_nedovršen_posao_46.html?news_id=141942)

¹⁴ Prema podacima Amnesty Internationala, smrtna kazna postoji u još 58 zemalja, a 21 od njih je 2011. godine izvršila najmanje po jedno pogubljenje (što je za sedam zemalja manje nego 2003. godine). U tim zemljama je prošle godine obješeno, strijeljano ili na drugi način pogubljeno nekoliko hiljada ljudi (preuzeto: Europa.EU, Amnesty international).

¹⁵ Moratorijum na smrtnu kaznu je uveden kada je Rusija prihvatila Protokol broj 6 uz Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda kojim se traži ukidanje smrtno kazne. Uprkos činjenici da je Rusija potpisala dokument, Državna дума ga još uvijek nije ratifikovala.

¹⁶ Posljednji put smrtna kazna u Rusiji je izvršena 1996. godine. Tri godine kasnije pomilovana su 703 osuđenika na smrt i od tada je na snazi moratorijum (Radio-televizija Srbije, 30. jun 2012. godine).

ističu zemlje Evropske unije (trenutno 28 zemalja) u kojima je smrtna kazna zabranjena¹⁷.

Svakako, činjenica je da smrtna kazna spada i u red najstarijih kazni u krivičnom pravu čija je opravdanost postojanja dugi niz godina izazivala i još uvijek izaziva velike rasprave pravnih teoretičara i filozofa, odnosno, s jedne strane, njenih pristalica i, naravno, njenih protivnika, s druge strane.

Najveći broj pravnih teoretičara, protivnika smrtne kazne, odnosno abolicionista¹⁸, u prilog ukidanju smrtne kazne ističu sljedeće argumente: smrtna kazna je nepotrebna i nepopravljiva, ona nije djeljiva i nije nužna, smrtna kazna je nepravedna i nehumana, ona ne smanjuje kriminalitet, ona izaziva sažaljenje prema krivcu, smrtna kazna je neopravdana jer niko, pa ni država nema pravo na život svojih građana i dr. Filozofi i humanisti negiraju pravo državi da ona raspolaze životima svojih građana. Oni ističu da je pravo na život neotuđivo pravo čovjeka i da ono koincidira sa šansom da se čovjek mijenja i popravlja, a da je smrtna kazna izraz nepovjerenja u mogućnost popravljivanja čovjeka, te da nije u skladu s preventivnom funkcijom kazne, odnosno da nije u skladu s kaznom kao mjerom socijalizacije, da se čovjekovoj odgovornosti, koja je uvijek relativna, a koja je rezultat djelovanja sila izvan čovjeka i jačih od njega, parira sankcijom koja je apsolutna, definitivna i ireparabilna.

Takođe se ističe da se ona protivi današnjem stanju kulture i civilizacije i širokim mogućnostima kojima raspolaže savremena država u borbi protiv zločina, te predstavlja varvarski čin koji u svakom slučaju ne sprečava i ne smanjuje kriminal i zločine, ne pomaže žrtvama, a ubice pretvara u mučenike i zakonske greške u nepovratne tragedije¹⁹. Kao snažan argument u prilog ukidanju smrtne kazne, ističe se da se ne može dokazati preventivni učinak smrtne kazne prema učiniocima najtežih

---

¹⁷ Evropska unija je aktivna u borbi protiv smrtne kazne i na multilateralnom nivou, što je doprinijelo donošenju rezolucije o moratorijumu na smrtnu kaznu u Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija. Pored toga, Evropska unija je prvo regionalno tijelo koje je usvojilo zakone o zabrani trgovine proizvodima koji se koriste za izvršenje smrtne kazne ili mučenje i zlostavljanje. Takođe je zabranjeno pružanje tehničke pomoći za te proizvode (preuzeto: Europa.EU, Amnesty international).

¹⁸ Abolicionizam je naziv za pokret protiv smrtne kazne, a abolicionistima se nazivaju protivnici smrtne kazne, tj. oni koji traže njeno ukidanje. Prvi moderni abolicionist bio je Italijan Čezare Bekarija (1738-1784), koji je svoje ideje iznio u uticajnom eseju *O zločinima i kaznama* (1764). Kasnije, u 19. vijeku, mnogi naučnici su pisali protiv smrtne kazne, a širom Evrope i Amerike nicala su filantropska društva za borbu protiv smrtne kazne.

¹⁹ Dejvis, Teri http://www.danas.rs/vesti/dijalog/ukidanje-smrtne-kazne-je-nedovršen-posao.46.html?news_id=141942

djela, odnosno da ona, naprotiv, u čovjeku pobuđuje niske instinkte. Posebno ako je ona apsolutno propisana, nije svrsishodna i zbog toga jer će učinilac takvog krivičnog djela, a koji zna da ga za već učinjeno krivično djelo čeka smrtna kazna nastaviti kriminalnu djelatnost pojačanom snagom i bez ikakvih obzira. Takođe, ističe se da protiv smrtne kazne govori i mogućnost da ona bude pogrešno izrečena (tzv. sudska ubistva, odnosno pogrešne presude).

Zagovornici ove kazne njeno opravdanje nalaze u neophodnosti postojanja smrtne kazne predviđene isključivo za opasne i nepopravljive zločince²⁰. Dakle, refencionisti opravdavaju smrtnu kaznu i navode da je ona neminovno zlo koje se nanosi pojedincu i pravda se time što se njome sprečavaju druga, brojnija zla koja bi se u budućnosti desila. Iz ovoga proizilazi da se društvo smrtnom kaznom brani od opasnih delinkvenata, jer na drugi način ne može da očuva svoje vrijednosti i pravna dobra. Pri tome se misli da delinkvent čineći zabranjeno djelo razmišlja o tome kakve će posljedice imati ako bude otkriven i da li će ta posljedica biti njegova smrt, te ukoliko se ona pojavljuje kao krajnji represivni rezultat njegovog ponašanja, on odustaje od delikta.

Smrtna kazna je nekada izvršavana na veoma surov način, često i sa prethodnim mučenjem, odnosno kao tzv. kvalifikovana smrtna kazna. U zavisnosti od izvršnog krivičnog zakonodavstva konkretne zemlje, danas se smrtna kazna izvršava na više načina, kao što su: strijeljanje, vješanje, upotreba otrova, giljotina, električna stolica, smrtonosna injekcija, itd. Ipak, danas se u najvećem broju savremenih zemalja ne primjenjuje nikakvo prethodno mučenje, već se nastoji, tamo gdje ona još uvijek postoji, da se smrtna kazna izvrši brzo, bezbolno i humano²¹.

---

²⁰ Interesantan je stav episkopa krasnogorskog Irinarha iz Moskovske patrijaršije koji smatra da smrtna kazna treba da postoji za krivična djela terorizma. S druge strane, ruski patrijarh Kiril je protiv smrtne kazne u savremenoj Rusiji (Radio-televizija Srbije, 30. jun 2012. godine).

²¹ Prema podacima Amnesty Internationala, broj pogubljenja u cijelom svijetu pao je sa 2.148 u 2005. godini na 1.591 u 2006. godini, a 91% svih poznatih pogubljenja izvršeno je u šest zemalja: Kini, Iranu, Pakistanu, Iraku, Sudanu i SAD-u. Kuvajt je imao najveći broj pogubljenja po stanovniku, a nakon njega Iran. Na osnovu dostupnih javnih izvještaja, procijenjeno je da je u Kini tokom 2006. godine pogubljeno najmanje 1.010 lica, iako je taj broj samo vrh ledenog brijega. Pouzdani izvori navode da je pogubljeno između 7.500 i 8.000 ljudi. Službene statistike i dalje su državna tajna, zbog čega se teško provode nadzor i analiza. Iran je pogubio najmanje 177 lica, Pakistan najmanje 82, a Irak i Sudan svaki po najmanje 65. U dvanaest država SAD-a pogubljena su 53 lica. Teško je procijeniti koliki je trenutno broj u cijelom svijetu osuđenih na smrt koji čekaju pogubljenje. Krajem 2006. godine procijenjeni broj bio je između 19.185 i 24.646 na osnovu informacija grupa za ljudska prava, medijskih izvještaja i ograničenih dostupnih službenih podataka (preuzeto sa: Vikipedija, 16. oktobar 2012. godine).

Isto tako, u velikom broju zemalja dugo vremena je smrtna kazna propisivana za veliki broj krivičnih djela. Međutim, snažna kritika koju su pokrenuli protiv srednjovjekovnog prava filozofi, sociolozi, psiholozi, humanisti, prosvjetitelji i predstavnici klasične škole krivičnog prava, dovela je do smanjenja broja krivičnih djela zapriječenih ovom kaznom, te do ublažavanja njenog izvršenja. Pitanje o ukidanju smrtne kazne koje je pokrenuo Bekarija dovelo je do stvaranja snažnog pokreta abolicionista. Na taj način je izazvana veoma široka i dugotrajna diskusija o problemu smrtne kazne, u kojoj su učestvovala različite profesije i koja je dovela do ukidanja smrtne kazne u nizu savremenih krivičnih zakonodavstava

Uzimajući u obzir razloge za i protiv smrtne kazne²², danas je abolicionistički pokret (u koji ulaze sve tzv. abolicionističke zemlje, odnosno zemlje koje su ukinule smrtnu kaznu, ali i zemlje u kojima je smrtna kazna propisana izuzetno, odnosno samo za slučaj rata ili neposredne ratne opasnosti), prije svega u Evropi, odnio prevagu i više od stotinu zemalja ne predviđa smrtnu kaznu u svom kaznenom sistemu²³.

Isto tako, za ukidanje smrtne kazne poseban značaj imaju sljedeće međunarodne konvencije koje zabranjuju smrtnu kaznu, i to:

1. Drugi fakultativni protokol uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (prihvaćen i proglašen Rezolucijom Generalne skupštine 44/128 od 15. decembra 1989. godine)²⁴,
2. Protokol broj 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (Strazbur, 28. april 1983. godine)²⁵ i
3. Protokol broj 13 Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama koji je Bosna i Hercegovina ratifikovala 7. jula 2003. godine.

---

²² Prema istraživanju stavova javnog mnjenja o smrtnoj kazni sprovedenom u Srbiji na uzorku od 1.000 građana rezultati po godinama su sljedeći: 2011. godine – 53% protiv smrtne kazne, a 47% građana za; 2010. godine – 47% protiv smrtne kazne, a 53% za; 2009. godine – 52% protiv, a 48% za; 2008. godine – 48% protiv, a 52% građana za smrtnu kaznu (preuzeto sa: Vikipedija, 15. oktobar 2012. godine).

²³ Od 2003. godine u svijetu se obilježava svjetski i evropski Međunarodni dan borbe protiv smrtne kazne. Od tada je 17 zemalja ukinulo smrtnu kaznu i danas je nema u krivičnim zakonodavstvima, odnosno u praksi u 140 zemalja, odnosno u više od 70% ukupnog broja država u svijetu.

²⁴ Član 1 Protokola glasi: Ni jednom licu koje potpada pod jurisdikciju države članice ovog Protokola ne može se izreći smrtna kazna. Svaka država članica preduzeće sve potrebne mjere za ukidanje smrtne kazne u okviru njene jurisdikcije. Ovaj Protokol do sada je ratifikovalo 75 zemalja.

²⁵ Član 1 Protokola glasi: Smrtna kazna se ukida. Niko se ne može osuditi na smrtnu kaznu ili pogubiti.

Posljednjih tridesetak godina smrtnu kaznu su ukinule sljedeće zemlje, i to: 1976. godine Portugal, 1978. godine Danska, 1979. godine Luksemburg i Norveška, 1981. godine Francuska, 1982. godine Holandija, 1983. godine Kipar, 1985. godine Australija, 1990. godine Hrvatska, Češka, Slovačka, Mađarska i Irska, 1992. godine Švajcarska, 1993. godine Grčka i SR Jugoslavija (član 7 Zakona o izmjenama Krivičnog zakona Savezne Republike Jugoslavije), 1994. godine Italija, 1995. godine Španija, 1996. godine Belgija, 1997. godine Poljska, 1999. godine Ukrajina, 2000. godine Albanija, 2001. godine Čile i 2002. godine Srbija²⁶ i Crna Gora.²⁷

S druge strane, u nizu zemalja poput Austrije, Njemačke, Švedske, Švajcarske, Francuske, Izraela, Bugarske, Albanije, Italije ili Grčke poslije ukidanja smrtno kazne, za najteže oblike teških krivičnih djela predviđena je kazna zatvora u doživotnom trajanju, odnosno kazna dugotrajnog zatvora.

SMRTNA KAZNA U REPUBLICI SRPSKOJ I BOSNI I HERCEGOVINI

Kada je Bosna i Hercegovina u pitanju, smrtna kazna je konačno brisana iz sistema kazni predviđenih krivičnim zakonima 1998. godine. Umjesto smrtno kazne, u Republici Srpskoj, odnosno Bosni i Hercegovini danas se za najteže oblike teških krivičnih djela može propisati kazna dugotrajnog zatvora (u trajanju od dvadeset do četrdeset i pet godina) alternativno sa kaznom zatvora. Slično rješenje nalazimo i u još nekim krivičnim zakonodavstvima, poput Srbije, Crne Gore, Hrvatske, Slovenije i dr.

---

²⁶ Smrtna kazna je u Srbiji primjenjivana od nastanka moderne države 1804. godine do 2002. godine, a konačno je ukinuta 26. februara 2002. godine kada je Narodna skupština Republike Srbije izmijenila Krivični zakonik Srbije ("Službeni glasnik Republike Srbije", broj 10/2002) i iz njega izbrisala smrtnu kaznu. Neposredno prije toga, odnosno novembra 2001. godine smrtna kazna je brisana i u odredbama Krivičnog zakona Savezne Republike Jugoslavije ("Službeni list Savezne Republike Jugoslavije", broj 61/2001). Glavni motiv ukidanja smrtno kazne bio je: pridruživanje tadašnje Savezne Republike Jugoslavije Savjetu Evrope. Posljednje pogubljenje, strijeljanjem, izvršeno je 14. februara 1992. godine kada je u Somboru strijeljan Johan Drozdek, osuđen na smrt 1988. godine zbog silovanja i ubistva šestogodišnje djevojčice, a posljednje smrtno presude su izrečene 2001. godine. Inače, u Srbiji, sudovi su od 1991. godine do 2001. godine izrekli 19 smrtnih kazni od kojih nijedna nije izvršena (preuzeto sa: Vikipedija, 15. oktobar 2012. godine). Član 24 Ustava Srbije iz 2006. godine glasi: Ljudski život je neprikosnoven. U Republici Srbiji nema smrtno kazne.

²⁷ Smrtna kazna u Crnoj Gori je prvi put propisana Krivičnim zakonom iz 1798. godine, a ukinuta je 19. juna 2002. godine. Posljednje pogubljenje, strijeljanjem, izvršeno je 29. januara 1981. godine, a posljednje dvije smrtno presude su izrečene 11. oktobra 2001. godine. The Death Penalty in the OSCE Area, Wasaw, 1999; Death Penalty Information Center, www.deathpenaltyinfo.org. po. html; Amnesty International, The Death Penalty, Questions and Answers, april 2000, AI index , Act 50/01/00.

Međutim, da smrtna kazna ipak nije ukinuta bar kada je Republika Srpska u pitanju svjedoči odredba člana 11 Ustava Republike Srpske²⁸ koja glasi:

Život čovjeka je neprikosnoven.

Smrtna kazna može se izuzetno propisati i izreći samo za najteže oblike teških krivičnih djela.

Dakle, Ustav Republike Srpske kao najviši pravni akt ovog entiteta i dalje predviđa smrtnu kaznu, premda je ona brisana još u Krivičnom zakoniku²⁹ Republike Srpske iz 2000. godine³⁰.

LITERATURA

- (1) Jovašević, D. (2010). *Krivično pravo, Opšti deo*, Beograd: Nomos.
- (2) Jovašević, D., & Stevanović, Z. (2007). *Pravni aspekti izvršenja krivičnih sankcija*, Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.
- (3) Jovašević, D., & Stevanović, Z. (2012). *Kazne kao oblik društvene reakcije na kriminal*, Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.
- (4) Mitrović, Lj. (2012). *Sistem kaznenih sankcija u Republici Srpskoj*, Banja Luka: SAMS.

---

²⁸ Ustav Republike Srpske sa Amandmanima od I do CXXII, "Službeni glasnik Republike Srpske", br. 3/92 do 19/2010.

²⁹ Krivični zakonik Republike Srpske je donesen od strane Narodne skupštine Republike Srpske, 22. juna 2000. godine i objavljen u Službenom glasniku Republike Srpske, broj 22/2000, a stupio je na snagu 1. oktobra 2000. godine. Pravosnažno izrečena smrtna kazna do dana stupanja na snagu ovog zakonika postaje kazna doživotnog zatvora. Dakle, donošenjem Krivičnog zakonika Republike Srpske iz 2000. godine obaveza Bosne i Hercegovine, odnosno Republike Srpske za preduzimanjem potrebnih mjera za ukidanje smrtne kazne u okviru njene jurisdikcije (iz stava 2 člana 1 Drugog fakultativnog protokola uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima) je konačno ispunjena. Treba napomenuti takođe da je smrtna kazna u drugom entitetu, odnosno Federaciji Bosne i Hercegovine ukinuta donošenjem Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine iz 1998. godine.

³⁰ Specijalni predstavnik Evropske unije u Bosni i Hercegovini Peter Sorensen i ambasador Francuske u Bosni i Hercegovini Rolan Žil su povodom Svjetskog dana borbe protiv smrtne kazne, u zajedničkom pismu apelovali na predsjednika Republike Srpske Milorada Dodika da pokrene novu raspravu o relevantnoj odredbi Ustava Republike Srpske koja se odnosi na tu problematiku... Iz Evropske komisije u Briselu saopšteno je da Evropska unija naglašava opredijeljenost za univerzalno ukidanje smrtne kazne...Evropska unija se protivi izricanju smrtne kazne za bilo koje krivično djelo i pod bilo kojim okolnostima. Univerzalno ukidanje ove kazne je jedan od ključnih ciljeva politike ljudskih prava Evropske unije (preuzeto: Novinska agencija Srna, 10. oktobar 2012. godine).

- (5) Mrvić Petrović, N. (2007). *Krivično pravo, Opšti deo*, Beograd: Javno preduzeće Službeni glasnik.
- (6) Srzentić, N., Stajić, A., & Lazarević, Lj. (1996). *Krivično pravo Jugoslavije*, Beograd: Savremena administracija.

DEATH PENALTY

The system of criminal sanctions is one of the most, if not the most important question of substantive criminal law in general, including the Republic of Serbian and Bosnia and Herzegovina. This system is also characterized by its constant changes in terms of establishing new and disappearance of some, often many years krivičnih sanctions. A special place in the system of criminal sanctions occupies a system of punishment that is characterized by the fact that contemporary criminal law for many years, so do not anticipate. corporal punishment, on the other hand, an increasing number of countries that have abolished or repealed the death penalty as a special kind of punishment which consists in the deprivation of life committed a crime in a legal manner, especially when the perpetrator is guilty of a criminal works. It is about the death penalty, its application today, as well as international organizations fighting for the repeal will be discussed in this paper.

KEY WORDS: criminal sanctions / the system of criminal penalties / the penalties / the death penalty